

Örsundaåns vattenråd

Årsberättelse för 2022 års verksamhet

Figur 1. Fallet vid Ytterkvarn Skattmansån, Örsundaåns avrinningsområde.

Stadgar för Örsundaån Vattenråd

Vision:

Att främja ett socialt-, ekonomisk- och miljömässigt hållbar förvaltning av vattenmiljöerna i Örsundaåns avrinningsområde bidrar till en konkurrenskraftig livsmedelsproduktion.

§ 1. MÅL

Örsundaåns vattenråd utgör en frivillig sammanslutning av markägare, kommuner, representanter för de areella näringarna, markavvattningsföretag och övriga, vilka är beroende av, eller engagerade i, vård och nyttjande av vattenförekomsterna inom verksamhetsområdet.

Målbild: För vad och för vem ska rådet vara till för?

Målet med vattenrådet för Örsundaån ska i första hand vara att öka samverkan mellan olika intressenter inom avrinningsområdet, få med Heby kommun i vattenrådet, öka kunskapen om vattenvård, genomföra olika typer av vattendragsvandringar, öka antalet medlemmar i rådet.

Följande är viktiga nyckelbegrepp:

- Samverkansorgan som binder ihop stat – region – kommun med lokala markägare och andra intressenter inom avrinningsområdet.
- Hjälpa/stötta andra med vattenvårdsarbete.
- Lära av varandra.
- Övertyga andra – exempelvis trafikverket.
- Kunskaphöjande insatser – Seminarier/Fältvandringar/vattendragsvandringar.
- Rådgivning om vattenvård (Greppa Näringen, Skogsskötsel, dagvattenhantering, enskilda avlopp, arv, tillsyn miljö, hästgårdar).
- Fortsätta med Lokala åtgärdsplaner, men öka insatserna på markvårdsområdet.
- Ta in intressanta forskare som får berätta om vattenkvalitet, markvård med mera.

Hur får vi med alla olika intressen i rådet så att de också känner att de får ut något av samverkan. Så här långt har ju diskussionen handlat väldigt mycket om övergödningsfrågan och förlusterna av näringsämnen från åkermark. Men här finns andra utmaningar med vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur, fysiska strukturer i och i anslutning till vatten. Vad gör vi för att nå de? Kanske behöver vi utveckla arbetsgrupper kring olika typer av frågor? Skulle innebära att vi når fler och att vi alla inte behöver arbeta med alla typer av frågor.

Föreningens Ekonomi

Vid årsmötet 2022 beslutade styrelsen om följande medlemsavgift 250 kr företag, 100 kr privatperson, 5000 kr för kommunen.

Vi har inte kommit vidare med att etablera bankkonto så några medlemsavgifter har än så länge inte tagits emot. Därför finns än så länge inte någon budget och heller inget medlemsregister. Båda dessa funktioner ska omhändertas våren 2023.

Remisser (Kraftledningsremissen och kommande andra remisser med koppling till vatten)

Vattenrådet var med och svarade på remissen om den kraftledning som ska dras fram mellan Munga och Hamra. Yttrandet vi lämnade in och arbetsprocessen fram till yttrandet lärde oss som vattenråd

en hel del. Det var ett majoritetsbeslut att lämna in yttrandet men det fanns också avvikande mening från flera av styrelsens ledamöter.

Vi hade en lång diskussion om huruvida funktionerna i styrelsen kan hamna i en situation av jäv. I kraftledningsremissen berörda markägare som sitter i en styrelse. Vi vill ha markägare i styrelsen för att påverka utvecklingen av Örsundaåns vattenlandskap. Därför kommer det naturligtvis att kunna vara så att enskilda styrelsemedlemmar kan hamna i likande situationer. Det gör inget och vi anser inte att det är jäv eftersom hela syftet med rådet är att markägare ska sitta i styrelsen och så gott det går verka för att fler vattenvårdsåtgärder kan komma till stånd.

Under 2022 har vi genomfört följande aktiviteter

April: Möjlighet att bevittna Aspens vandring i Örsundaån

Den stora karpfisken asp genomför sin årliga vandring uppströms i de större vattendragen i jakt på lämpliga lokaler att lägga sin rom på. Sådana miljöer finns i snabbt strömmande/forsande vatten och dit måste fiskarna kunna simma utan att stöta på några dämmen eller andra vandringshinder som hindrar deras framfart. Bra sådana miljöer finns vid Vånsjö, strax uppströms Gällbäckens mynning till Örsundaåns huvudfåra. På lokalen elfiskar Upplandsstiftelsen årligen för att följa utvecklingen av asppopulationen här. På bilden ser vi Cassandra tillsammans med en bjässe till asp (4 kg). Som vuxen är aspen en glupsk rovfisk, till skillnad från andra karpfiskar, likt gäddan.

Bilden ovan visar en bra lekmiljö för asp. Under våren i samband med högre vattenflöde och vid rätt temperatur vandrar asparna till denna plats i Vånsjö för att leka. Det färgade vattnet gör det svårt att se fiskarna. Men då och då avslöjar de sig när deras breda rygg skär vattenytan eller om de gör mindre hopp.

Bilden till vänster visar Johan Persson (Upplandsstiftelsen) tillsammans med en fin asp (4 kg). I bakgrunden Gustav Johansson.

Juni: Vattenvårdsförsök hos Petter Ström i Gölja.

I Gölja har Petter Ström, tillsammans med SLU, etablerat en försöksstation för att ta fram kunskap om olika typer av åtgärder och hur de påverkar vattenavrinning och näringsläckage. Försöksfältet handlar om markdränering där man jämför olika bredder (5 och 10 m) mellan dräneringsslangar, dräneringsslangar av olika slag (tegel (gamla rör) och plast) och med och utan inblandning av strukturkalkning. Hur påverkar detta skördeutfall och läckage av näringsämnen?. Försöket har pågått i några år och det börjar därför komma in en massa intressanta resultat.

Renovering av dräneringssystemet, minskad bredd mellan dräneringen och strukturkalkning minskar ytavrinningen, ökar infiltrationen av vatten i markprofilen och minskar läckaget av fosfor. Skördeutfallet ökar också med dessa åtgärder medan läckaget av kväve faktiskt ökar.

Besöksmålet är så bra att vattenrådet tycker att vi ska besöka platsen kontinuerligt för att lära mer.

Juni: LEVAträff i Enköping med HaV

Under första dagen visade Enköping kommun upp flertalet åtgärder i fält såsom dagvattenpark, fosfordammar och ett återmeandringsprojekt. Under dag två berättade Enköpings kommun om sitt strategiska vattenarbete som bland annat lett till att man nu anställt den lokala åtgärdssamordnaren efter pilotprojektet som finansierades av Havs- och vattenmyndigheten 2019-2021. Under dag två skedde även samtal om utveckling av nationella stödfunktionen, det informerades om vad vi vet om åtgärdsfinansiering kommande år, Greppa näringen presenterade sitt arbete och Life IP Rich Waters berättade om olika verktyg de håller på att ta fram i projektet och bad om synpunkter för att utveckla det arbetet.

Juli: Brunnby lantbrukardagar

Under dagarna bemannade vi tillsammans med Life IP Rich Waters, Vattenråden runt Mälaren och 4M-kommunerna (Enköping, Västerås, Eskilstuna och Strängnäs) en monter som handlade om avrinningsområden i Mälardalen, utmaningarna i dessa och åtgärder för förbättrad vattenkvalitet.

Augusti: Vattenrådet uppmärksammades också av Kronprinsessan Viktoria!

Det här är ingen aktivitet som vattenrådet har genomfört men vi vill här ändå lyfta upp att besöket ägt rum och att vattenrådets arbete uppmärksammades.

Havs- och vattenfrågor är en av Victorias absoluta hjärtefrågor och inför besöket var hon mycket nyfiken på att få veta mer om hur miljöarbete i Gårdsjö, åtskilliga mil från havet bidrar till förbättrad vattenkvalitet i Östersjön.

Helheten och det komplexa samspelet, samt hur enskilda lantbrukare kan göra konkret skillnad är otroligt intressant att ständigt få veta mer om tyckte Victoria.

Louise Gårdenborg beskriver miljöarbetet för kronprinsessan Victoria.
Bild: Lisa Parland

Kronprinsessan blev extra nyfiken på Örsundaåns vattenråd, en sammanslutning av kommuner, markägare privatpersoner och företagare som verkar utmed Örsundaån i Heby och Enköpings kommuner. Målet är att minska övergödningen av Örsundaån och - eftersom alla vattendrag till slut mynnar ut i havet - på längre sikt också Östersjön.

September: Fältvandring med HS i Ljungbodike. Hur mår din jord? Jordstrukturtest.

I samband med att arbetet med att ta fram Lokal Åtgärdsplan för Ullbro- och Långängsbäcken samt Ljungbodike genomfördes en vattendragsvandring. Hushållningssällskapet genomförde utredningen och resultatet finns sammanställt i en rapport. Utredningen har bland annat resulterat i en karta med

punkter i åkerlandskapet där det finns risk för att erosion sker och dessa punkter är därför aktuella för olika typer av åtgärder beroende på platsen beskaffenhet. De åtgärder som hamnar i planerna är förankrade med markägare. Exempel på åtgärder är våtmark, dikesunderhåll, skyddzoner med mera.

Vattendragsvandring längs med Jungbodike. Hur ser slänten ut? Finns stående vatten på fältet? Hur ser kantzonen ut? Har det samlats så mycket sediment i botten av diket att det är dags att rensa?

Oktober: Dyka efter skräp i Örsundaåns i samband med Mickelsmäss

I samband med Mickelsmäss hade Rena Mälaren ([Rena Mälaren \(renamalaren.com\)](http://renamalaren.com)) och Örsundaåns vattenråd en egen monter alldeles i anslutning till Örsundaån. Dykare från Rena Mälaren dök i Örsundaån och samlade upp det skräp som de hittade. Totalt blev det 0,5 ton skräp denna dag, bestående av bilbatterier, vägs skyltar, plaströr, bildäck med mera. Vi berättade också om vattenvården i Örsundaån, vattenrådet och åtgärder som behöver komma till stånd för att förbättra vattenkvaliteten.

Oktober: Fältvandring i Lillån

Hushållningssällskapet har tagit fram en lokal åtgärdsplan för Lillån i Örsundaåns avrinningsområde. Den 18 oktober genomfördes en vattendragsvandring längs Lillån. Efter att vi varit ute och tittat på några tänkbara åtgärdsplatser samlades vi på lokal och gick igenom avrinningsområdet.

Oktober: Vi besökte Dragmansbosjön i samband med styrelsemöte

Vi besökte Dragmansbo i samband med ett av våra styrelsemöten. Jimmy Mårts berättade om arbetet med att återskapa Dragmansbosjön. Detta har man gjort via en tillståndsprövning som omfattade omprövning av markavvattningsföretag och därefter har man i ett första steg höjt sjön 1 m i förhållande till den tidigare domen. I ett steg 3 ska man försöka återskapa lite mer av sjöytan genom att gräva ut och undanröja en del busk uppslag.

Oktober: Biotopkartering/uppföljning av dikesunderhåll

Vi genomförde en vattendragsvandring i anslutning till Ullbrobäcken. Vi tittade på den djupt nedskurna ravinen där vattnet strömmar/forsar fram. I fåran finns en hel del död ved men eftersom att landskapet faller så kraftigt här så leder den döda veden inte till några dämningar som skadar uppströms åkermark. Här ska man låta den döda veden ligga i vattendraget där den gör stor nytta för undervattenslivet.

I oktober genomfördes också biotopkartering av vattendragen Enköpingsån, Ullbrobäcken och Långängsbäcken.

2022 års Styrelsemöten

Totalt har vi haft 4 stycken styrelsemöten under 2022. Protokoll finns förda för dessa tillfällen och de förvaras hos Enköpings kommun.

Vattenrådets hemsida

Mälarens vattenvårdsförbund har tilldelat oss och flera andra vattenråd plats på deras hemsida. Tryck på bilden nedan så kommer du till Vattenrådets hemsida. Du hittar hemsidan via följande länk [Örsundaåns vattenråd | Mälarens vattenvårdsförbund \(malaren.org\)](https://www.malaren.org/orsundaans-vattenrad)

HEM MÄLAREN FÖRBUNDET VERKSAMHET PUBLIKATIONER SJÖGULL VATTENRÅD KONTAKTA OSS

VATTENRÅD

Enköpingsåns vattenråd +

Hågaåns vattenråd +

Räcksta Å vattenråd +

Sagåns vattenråd +

Svartåns vattenråd +

Örsundaåns vattenråd +

Stadgar

Dokument från årsmöten

Rådgivningsfilmer

Sök

Örsundaåns vattenråd

Om Örsundaån och dess avrinningsområde

Örsundaåns avrinningsområde (734 km²) sträcker sig över kommunerna Enköping, Uppsala och Heby. Avrinningsområdets övre delar domineras av skogsmark medan de södra delarna främst består av jordbruksmark. Örsundaåns källflöde finns i trakterna kring Heby, där de stora sammanhängande sjöarna Vansjön och Nordsjön utgör en viktig vattenreservoar för systemet.

Örsundaån är en å med stora kultur- och naturvärden och har på många sätt bevarat sin naturliga karaktär trots det intensiva jordbruket runt ån. Ån slingrar sig bitvis i ett naturligt, meandrande lopp och långa sträckor är kantat av vegetation, vilket ger förutsättningar för Mälärvandrande fisk att leka (exempelvis den rödlistade arten Asp). En del av ån har även skydd i form av naturreservat och är Natura 2000-område. I Örsundaåns avrinningsområde finns 16 ytvattenförekomster, varav tre sjöar. Den viktigaste grundvattenformationen i Örsundaåns avrinningsområde är Enköpingsåsen, en av de stora isälvsavlagringarna i Mellansverige.

